

ה"מגה-דיל" של טראמפ: לשקול את היתרונות [?] להכיר את החסרונות

written by אלי קלוטשטיין | 01.07.2025

הפסקת האש באיראן מאפשרת לישראל להביט קדימה, לתכנן את מהלכיה הבאים, ולבחון שלל יוזמות, אתגרים וקשיים שמולם היא ניצבת בזמן הקרוב. המציאות הנוכחית אינה רק תוצאה של המערכה באיראן, אלא היא עתידה להיות מושפעת ומעוצבת ממנה בעתיד הקרוב [?] הן בגלל היכולת להשמיד חלק ממרכיבי תוכניתה הכוללת של איראן להגמוניה אזורית ולהשמדת ישראל, הן בשל הרצון לנקמה שיניע את האיראנים מעתה, הן בשל ההשפעה של המלחמה הזאת על מדינות האזור, על ארה"ב ועל ישראל עצמה.

היוזמה המרכזית שעל הפרק כעת היא כוונתו של נשיא ארה"ב דונלד טראמפ לעודד את חמאס וישראל להגיע להסכמה על הפסקת הלחימה בעזה ושחרור חטופים, בין אם בהסכם מוגבל ובין אם כחלק ממסגרת רחבה יותר. במקביל, הנשיא האמריקני מנסה להתניע משא ומתן עם איראן, ייתכן בניסיון לקדם מולה הבנות לקראת הסכם חדש על שרידי האתרים העשנים של תוכנית הגרעין ז"ל.

החשש, כמובן, הוא מגיבושו בווינגטון של "מגה-דיל" אזורי, שיוצג לישראל כחבילה מוגמרת שכוללת צרור "סוכריות" או "ממתקים" בדמות הסכם נורמליזציה עם ערב הסעודית, הסכמות כלשהן עם לבנון או סוריה, וכמובן גם אפשרויות אחרות כגון שילוב תורכיה וסיום הסכסוך איתה [?] וכל זאת תחת הכותרת הכללית של "הרחבת הסכמי אברהם". ייתכן שגזרים נוספים יכללו ערבות אמריקנית להישארות ישראלית בגולן, חיוב רפורמות ברשות הפלסטינית או הכרה בריבונות ישראלית בבקעה.

במסגרת הזאת, למשל, עשויה להתגבש הסכמה לניהול טכנוקרטי אזרחי ברצועה, בהובלת גורמים כגון האמירויות, מצרים, ערב הסעודית, ואולי אפילו הרשות הפלסטינית. האמריקנים ככל הנראה יתעקשו על שימור האפשרות ליישום יוזמת טראמפ, בעוד שישראל תדרוש הגליה [?] גם אם סמלית ומוגבלת [?] של ראשי חמאס. אחת השאלות במחלוקת היא הנוכחות הישראלית בעזה: האם יישאר הפרימטר, האם ישראל תותיר כוחות בציר פילדלפי ועוד. גם כך זהו מתווה בעייתי מאוד, וצריך לראות שמלבד ישראל גם חמאס יסכים לו או יקבל אותו [?] אפילו תחת לחץ כבד של המדינות האחרות.

מכל מקום, ישראל צריכה לא לפסול הצעות כאלה על הסף, ודאי לא מול הנשיא האמריקני שלא אוהב לשמוע "לא", ואשר מעוניין להציג הישג גדול שיירשם על שמו. צריך במקום זאת להדגיש בשיח מול טראמפ את החסרונות, ולחפש ביחד איתו מענה לחלק מהחששות והחסרונות.

חשוב להבין שגם לא מדובר בהכרח בהצעות שרעות לישראל. כל הצעה כזאת כוללת בחובה

יתרונות וחסרונות, ויש לבחון אותם לעומק לפני שמנסים לקדם אותן. את מלאכת המחשבה הזאת יש לעשות קודם כול לפי רמת העקרונות, ולאחר מכן בהתאם לבחינה פרטנית של כל זירה וזירה. חשוב לציין, כמובן, כי מדובר בניתוח מהזווית הביטחונית והגיאוגרפית, והוא אינו כולל שיקולים אישיים, פוליטיים ומשפטיים של כלל הגורמים שמעורבים בגיבוש העסקה הזאת, שבוודאי ישפיעו גם הם על ההחלטות הסופיות.

חמישה עקרונות מנחים

יש כמה נקודות שניתן להתוות כמראי דרך לישראל בעניין המשא ומתן על עסקה מוגבלת או גדולה, ובכל מקרה על הממשלה בירושלים לנסות לשמור על עקרונות אלה כמה שיותר. לקחי העבר מראים שהתפשרות עליהם יכולה לעלות לנו במחיר גדול בטווח הארוך.

העיקרון שצריך להנחות את ישראל, בראש ובראשונה, הוא שאלת האינטרסים העצמאיים שלה ² ולא האינטרסים של ארה"ב. על ישראל לשמור עליהם כעניין מהותי חשוב, ולהדגיש כי עליה לשמר לעצמה חופש פעולה לאכיפת האינטרסים הביטחוניים שלנו בחזיתות השונות. מה שנעשה בלבנון הוא דוגמה טובה לכך, ויש גם לשמור על עיקרון זה בעתיד. זהו הלקח של המחיר הכבד ששילמנו ב-7 באוקטובר ולאחר מכן, שהדגים כי ישראל לא יכולה לתת לאחרים לשמור על ביטחונה, וכי אין באפשרותה להשליך את יהבה על הסכמים מדיניים, טובים ככל שיהיו. עלינו לשמור על ביטחוננו בכוחות עצמנו.

העניין השני תואם את העיקרון שטרמפ עצמו ביסס ³ שלום מגיע מתוך כוח. הנגזרת של חשיבה כזאת היא ששלום לא גובה מחירים מהצד החזק, ובמקרה הזה ישראל יכולה לצפות לדבוק ככל הניתן בנוסחה של "שלום תמורת שלום". אומנם כל צד מבצע תמיד ויתורים כלשהם במשא ומתן, אבל יש תשלום מחירים, יש ויתורים, ויש נגזרת של מצב חדש ⁴ ולא כל אחד מהם הוא אותו דבר. כך למשל, נגזרת של שלום אפשרי עם סוריה היא פגיעה ביכולת הישראלית לפעול ביטחונית בשטחה, ושלום עם מדינות ערביות נוספות מזמין לחץ מדיני עתידי בכל תסריט של מבצע ביטחוני ישראלי נגד הפלסטינים. אבל אין זה שקול, למשל, להצהרה ישראלית ממשית ⁵ ויתור בפועל ⁶ על תמיכה בפתרון שתי המדינות בתמורה לשלום עם ערב הסעודית.

שלישית ⁷ תועלת מול עלות. הרעיון של השכנת שלום אזורי הוא יפה, אידיאל נשגב, אבל אין לשלם תמורתו כל מחיר. מהלך כזה צריך להשתלם לישראל עצמה, ואף לעלות על המחירים שתידרש להסכים להם. אחד המשתנים שיש לקחת בחשבון בהקשר זה הוא ה"סטייט אוף מיינד" של הנשיא טראמפ עצמו. לפי כל הפרשנויות, הנשיא מעוניין לבסס את מעמדו בהיסטוריה, לקדש את שמו באותיות של זהב, והדרך לשם עוברת בין היתר בשינוי מציאות אזורי. האופן שבו ישראל תאפשר, תכשיל או תהיה חלק ממהלך כזה, צריכה להיכנס ⁸ גם אם באופן משני ⁹ במאזן הרווח וההפסד. חשוב לראות את המציאות הנוכחית ולצפות מה יהיה המצב בעתיד, כדי לנסות גם לחזות אם דווקא כעת ראוי נוכל להשיג רווחים רבים יותר בעת רצון של הנשיא, ולא לצאת בהפסד בעתיד, תחת כפייה ולחץ שיפעיל עלינו.

רביעית, עיקרון מעניין של הדיל הוא האפשרות ש"יפתח את הדלת" למצב אזורי חדש, עידן של ידידות עם ישראל, בניגוד לעוינות הקיימת כיום. אלא שגם אידיאה יפה כזאת, חשוב לציין, תישאר ככל הנראה ברמת ההנהגה ולא העם. אבל גם ברמת ההנהגה יש למשל תועלת בגוש אזורי חדש, בניגוד לציר שניסטה איראן לבנות נגד ישראל. כמו כן, יש לכך השלכות עולמיות רחבות יותר, שאולי לא בהכרח מעניינה של ישראל, אך בוודאי מנותחות בראשו של הנשיא האמריקני. איראן, בהקשר זה, היא חלק מציר רחב יותר שכולל גם את צפון-קוריאה, רוסיה וסין, והחלשתה של לבנה משמעותית כל כך יכולה כמו הרפובליקה האסלאמית להקרין על חלקים אחרים בציר.

חמישית, צריך לזכור שהמשא ומתן אינו מתנהל בחלל ריק. יש מולנו צד יריב שגם רוצה לקדם את האינטרסים שלו, ויש גם מתווכים עם אינטרסים משלהם, בין אם מדובר בהסכם חלקי או בחבילה כוללת. לכן, צריך להבין שמשא ומתן לא תמיד יוכל להביא פירות שיהיו מוסכמים על כולם, ולא תמיד כדאי להגיע להסכם רק לצורך האמירה שיש להסכם. כשם שטראמפ לא הצליח להביא שלום באוקראינה או בעזה עד כה, כך אין לדחוק את הקץ רק בשביל לרצות אותו. הוא ככל הנראה מבין את גודל המשימה ואת האילוצים, ולמרות הדחיפות לא יסכן את ישראל ברמה הקיומית. ממילא, התשובה לשאלה אם חמאס או איראן יתפשרו על עקרונותיהם ויסכימו לתנאים שמציב הנשיא או אלה שתדרוש ישראל ² לא ברורה בשלב זה.

חזיתות הסירוב

כוחם של העקרונות הכלליים שישראל צועדת לפיהם טוב ויפה, אך בה בעת יש לבחון פרטנית כל אפשרות שעולה במשא ומתן, כל זירה וזירה ³ ולשקול מה יועיל לישראל, מה יזיק לה ומה הקווים האדומים שלה. מדובר ברשימה חלקית של היתרונות והחסרונות, ואפשר להציע עוד, אולם אלה הנקודות העיקריות מתוכם.

איראן, למשל, היא אחת הזירות הראשונות שטראמפ מעוניין לסגור בהקדם. על רקע הצהרותיו שתוכנית הגרעין חוסלה, ולמרות שאמר שהוא לא מדבר עם טהרן, סביר להניח שהנשיא היה מעוניין להגיע להסכם כולל עם הרפובליקה האסלאמית, ובראיתו לחתום סופית את הסיפור הזה ⁴ בהתאם למתווה שעליו עמל ערב המתקפה בעניין תוכנית הגרעין, לכל הפחות.

אך כל עוד לא נחתם הסכם עם האיראנים, יש לארה"ב ולישראל שלל סוגיות שניתן לעבוד עליהן בעקבות המתקפה המוצלחת החודש ⁵ וכדי לשמר את מרחב התמרון להמשך המערכה. כך למשל, יש לתחזק את חופש הפעולה האווירי בשמי הרפובליקה האסלאמית; לעקוב אחר ניסיונות לשיקום או חידוש עבודת הגרעין; להמשיך לסכל את תוכנית הטילים, שיכולה להוות בעתיד גם סכנה לאמריקנים ולאירופים; להילחם בניסיונות קידום הטרור האיראניים בעולם; ולבחון אפשרות לערער את הקשר בין המשטר לעם האיראני ואת יסודותיו.

האיראנים יהיו מעתה תאבי נקמה מול ישראל, וגם עשויים לחצות "קווים אדומים" בדמות ניסיון לחיסול בכירים ישראלים, אפילו בדרג צבאי (בדומה לגנרלים שלהם שחוסלו במכת הפתיחה של

המלחמה), וכן פעולות חמורות אחרות. להסכם מולם, לפיכך, יש יכולת למנוע מהם לנסות להשיג זאת לכל הפחות באופן גלוי. הסכם עשוי גם לאפשר פיקוח בינלאומי על הגרעין האיראני, בעייתי וחסר ככל שיהיה, ולטעון מחדש את מלאי הלגיטימציה הישראלית והאמריקנית למתקפה על טהרן במקרה של הפרה. סביר להניח שכל הסכם גם יעשה תוך הבטחת שיתוף הפעולה הביטחוני ההדוק בין וושינגטון לירושלים.

מנגד, להסכם כזה יש גם חסרונות רבים: סיכול היכולת לפעול מול התעצמות איראנית, בראש ובראשונה, שתיאלץ לעבור לממד הסמוי בלבד. כך תוכל טהרן לפתח בסתר את תוכנית הגרעין, ובגלוי גם את תוכנית הטילים. כל הסכם כזה סביר להניח שיקל גם את משטר העיצומים על איראן, מה שישחרר לה כסף לארגוני הטרור האזוריים. איראן גם תתקבל כחברה "לגיטימית" בקהילה הבינלאומית, וישראל תידחק הצידה מבחינה מדינית.

אם להיות מעשיים לרגע, סביר להניח שהמשא ומתן יתנהל מעל ראשה של ישראל, כפי שהתבצע עד כה. המנהיגים בירושלים רק יכולים לאיים בגלוי או בשיח עם האמריקנים, להיות "הילד הרע" שיצהיר פומבית שאינו מחויב להבנות כלשהן, וללחוץ להגבלות ולתנאים נוספים על האיראנים. גם במצב כזה לא בטוח שיתחשבו בדעתנו. כל צד, כמקובל, ידאג לאינטרסים שלו [?] וכך גם ישראל צריכה לעשות, ואף להתכונן לכך מראש. טראמפ כבר הצהיר "שהציל את ישראל", ונראה שבמובן מסוים עבר ממצב של קבלת האחריות למבצע באיראן לבעלות מוחלטת עליו, אולי אפילו מתוך מחשבה שהוא זה שעשה את כל המלאכה, וישראל רק "תפסה עליו טרמפ". עם מחשבה כזו הוא עוד יותר ייטה לקדם אינטרסים עצמאיים שלו, ולא בהכרח כאלה שמשותפים לישראל.

מכל מקום, האיראנים ממשיכים בינתיים להתבצר בעמדה שלא יסכימו להתפשר על העשרת אורניום, ככל שזו יכולת שעדיין קיימת ברשותם או שיפתחו מחדש בעתיד, ובינתיים לא נראה שהצדדים אף נפגשים באופן רשמי להידברות. בהקשר זה, טהרן עושה את מלאכתה של ישראל קלה יותר, על רקע המשך דרישותיה להוסיף לקדם את תוכנית הגרעין.

הזירה השנייה שעומדת במוקד העניינים בשבוע האחרון, לפחות לפי דיווחי התקשורת, היא רצועת עזה. הנשיא מעוניין להביא להפסקת אש ברצועה, לשחרר חטופים ולהיפטר מהבעיה המעיקה, בעיניו, של הלחימה בעזה. אומנם יש אפשרות לנסות לקדם עסקה "קטנה" להפסקת אש, אך המהלך עד כה לא צלח. לכן ניתן אולי לשלב אותה במסגרת אזורית רחבה יותר, שבה חמאס וישראל יהיו רק צד אחד. ייתכן שכך יהיה ניתן לתת לכל צד גזרים טובים יותר, ואולי להגביר עליו את הלחץ להתגמש.

למצדדי עסקה כזאת יש אפשרות לציין כמה יתרונות שגלומים בה: במובן מסוים היא מאפשרת לישראל וממשלתה סולם לרדת מהעץ של "הניצחון המוחלט" בעזה, שטרם ברור אם הוא אכן אפשרי. יתרה מכך, ההסכם יסיים את הלחימה בשלב שבו חמאס אינו מהווה עוד איום אסטרטגי על מדינת ישראל, וימנע עוד נפגעים בנפש מקרב חיילי צה"ל. כמו כן, האפשרות

לשחרר את החטופים, בעיקר החיים, תוביל לליכוד השורות בתוך ישראל, תסיים את החזית הפעילה האחרונה, ותחזיר אותנו ל"שגרה", זמנית ככל שתהיה.

מתנגדיה של העסקה מציינים שיש לא מעט דברים שאנו משיגים בימים אלה ממש בלחימה בעזה, על אף המחיר הכבד. לדבריהם, המשך הנגיסה בשטח וצמצום מרחב השליטה של חמאס, לצד הפחתת יכולת הפעולה שלו, הם מאפיינים מובהקים של הכרעה. הפעילות הצבאית גם מנתקת את הקשר של ארגון הטרור עם האוכלוסייה העזתית, במיוחד על רקע המשך חלוקת הסיוע ההומניטרי, ולפחות תדמיתית מחלישה את המיצג כאילו הוא מתפקד כריבון המוחלט בעזה. בנוסף, ישנו היגיון בהמשך הפעלת הלחץ על חמאס במסגרת הצבאית, כדי לנצל גם את פרק הזמן הנוכחי לקידום המסר שהארגון נותר כמעט לבד במערכה אחרי התמוטטות הציר, וכי אפילו איראן הובסה.

כמו כן, מתנגדי העסקה יאמרו כי עצירה של הלחימה ויציאה החוצה מהרצועה תפגע בתהליכים שכבר החלו ועדיין נושאים פרי, בדמות ניתוק הסיוע ההומניטרי מידי חמאס או גיבוש עמדת הכוח של מיליציות מקומיות כמו זו של אבו-שבאב.

אבל עוד לפני כן יש כמה סוגיות לא פתורות שצריך לבחון כדי לגבש תמונת מצב שלמה ביחס לעזה והמלחמה בחמאס. כך למשל, האם ישנה עוד פריצת דרך אפשרית בלחימה בעזה או שהמאמץ הצבאי מוצה, כדברי בכירים בצבא השבוע? האם יש אפשרות להגיע למצב של "סטטוס קוו", על כל מחיריו, ולראות אם אפשר להיכנס למלחמת התשה עם חמאס? יש לזכור שמחיר כבד בנפש, דוגמת מה שקרה בחודש שעבר, הוא מה ששבר את ישראל בלבנון בשנות התשעים. לא סביר שנצליח להחזיק כך מעמד הרבה זמן.

בנוסף, האם יש ציפייה שהמכה שספגה איראן תשנה את עמדת חמאס? לפחות עד כה, גם אחרי המלחמה הארוכה בעזה והמבצע באיראן חמאס לא אז כהוא זה מארבע הדרישות שהציג מאז תחילת המלחמה: נסיגה ישראלית מוחלטת מהרצועה, שיקום עזה, ערבויות אמריקניות לסוף המלחמה באופן קבוע ושחרור אסירים מבתי הכלא בישראל. יש לראות עוד אם בעתיד הקרוב יהיה שינוי בכך.

כמו כן, האם יש תועלות נוספות שבגינן שווה לישראל "לשלם את המחיר", אפילו אם חמאס רק יישאר מוחלש ולא ייעלם, וכך יוכל לחזור לפני השטח בהמשך? התשובה לשאלה זו תלויה במידה רבה גם ביכולת של ישראל להשיג הסכם שבמסגרתו אומנם המלחמה תסתיים, אך צה"ל ישמור לעצמו חופש פעולה להיאבק בהתעצמות חמאס, כולל נוכחות בציר פילדלפי, עם גיבוי אמריקני מלא. הדוגמה הטובה להתנהלות כזו היא המציאות שיש בלבנון מאז אוקטובר 2024, שחיובית לישראל. המצב בעזה שונה, עם זאת, שכן אין גורם שלפי שעה יכול להיכנס לריק שחמאס עשוי להותיר בשלטון, וממילא התהליכים החברתיים בלבנון שונים מאלה שבעזה.

בשורה התחתונה, כל הסכם שיביא אותנו מחדש לאותו מקום בעוד כמה שנים, כאשר חמאס יישאר בשלטון, ישתקם וינסה לבצע פיגועים נוספים נגד ישראל (כולל חטיפה), יכול לגבות

מאיתנו עלויות כבדות בטווח הארוך. יש כמובן מחיר להמשך הלחימה, ודילמת החטופים כואבת. אך ממילא סביר להניח שחמאס אינו מתכנן לשחרר את כל החטופים עד לקבלת כל תנאיו, ולכל הפחות הפסקת הלחימה בעזה² שכן זו תעודת הביטוח שלו להמשך קיומו ושליטתו ברצועה.

בה בעת, ייתכן שישראל צריכה להתחיל לשקול אפשרות של קבלת מציאות ובה חמאס נותר בעזה, מוחלש אך ללא החטופים, אך רק אם יישמר חופש הפעולה להילחם בו. הסכם יצירתי שיאפשר זאת יכול להיראות חיובי בעיני ישראל, אך ספק אם חמאס יסכים לו, למרות שהוא יכול במובן מסוים לשמר את כבודו בעיני בני עמו כמי שלחם בישראל כל כך הרבה זמן ושרד.

חבילת הגזרים לישראל

הסוכריה העיקרית שארה"ב מקדמת מול ישראל היא שילובה של ערב הסעודית בהסכמי אברהם, במסגרת נורמליזציה מלאה. אף שישראל תשמח למהלך כזה, בתנאים שמציבה ריאה למימושו יש בעיה גדולה. הסעודים דורשים כי ישראל תכריז פומבית, תקדם בפועל או תאפשר ממש כעת את הקמתה של מדינה פלסטינית ביהודה ושומרון, בדמותה של הרשות בראשות אבו-מאזן. היקפה המלא של הדרישה נתון למשא ומתן, אולם יורש העצר מוחמד בן סלמאן מתעקש על מחווה ישראלית כלשהי, לטענתו כדי לרצות את בני עמו.

אלא שמאז 7 באוקטובר שוררת בהנהגה הישראלית הסכמה כי רשות פלסטינית היא סכנה לקיומנו. היא יכולה להוות מטרה להשתלטות איראנית דרך ירדן או של גורמים אסלאמיים קיצוניים דוגמת חמאס, ולהפוך לגורם מאיים במרחק יריקה ממדינת ישראל. האוכלוסייה ביהודה ושומרון, לפי הסקרים, עוינת ותומכת בטרור עוד יותר מזו שבעזה, וגם כך נאלצת ישראל כבר שנים לפעול לסיכול טרור במחנות הפליטים ביהודה ושומרון. הסכמה להקמת מדינה פלסטינית מוחלשת, אפילו אם תעבור רפורמה כפי שמציעים האמריקנים, היא סיכון לא קטן לישראל³ וספק אם היא תוכל לקבל אחריות ביטחונית על השטח בהצלחה.

במקביל, סביר להניח שהלחץ המדיני הבינלאומי על ישראל בעניין הפלסטינים יגדל על רקע המשך המלחמה בעזה והפגיעה בתוכנית הגרעין, אולי אפילו בדמות חידוש יוזמת הוועידה הבינלאומית שקידמו צרפת וערב הסעודית לקידום מתווה שתי המדינות. מבחינת הממשלה בירושלים, דווקא התעקשות על קבלת תנאי סעודי כזה והמשך הלחץ יכולים להיות הזדמנות למתן הצהרה ברורה שזה קו אדום שלא נחצה, ומי שיפעל נגדנו בהקשר זה ישלם מחירים מדיניים.

לפיכך, יש לנסות למצוא פתרונות יצירתיים שיאפשרו גם לסעודים לשמור על כבודם, ובמקביל לזכות בתמורה להסכם עם ישראל. כך למשל, יש חבילת הטבות שהאמריקנים מחזיקים בהמתנה להם (גרעין אזרחי, למשל, או נשק מתקדם), ובמסגרת הסכם אזורי רחב ניתן להאדיר את תפקידה של ריאה בסיום המלחמה בעזה והפסקת הסבל של האוכלוסייה האזרחית שם. כמו כן, לא חייבים להסכים לדרישה הסעודית המלאה, וייתכן שניתן להגיע לנוסחה של הצהרה ישראלית ריקה מתוכן, מס שפתיים, שתענה על דרישת יורש העצר מול בני עמו אך בפועל לא

אלא שדווקא המקרה הסעודי הוא דוגמה טובה לצורך של מדינות ערב לבוא בידיים נקיות לשולחן המשא ומתן. ישראל יכולה להרוויח מבחינה כלכלית מול הסעודים, להעמיד לצידה תמיכה של מדינה סונית מובילה ועוד, ובוודאי יש גם תועלות אחרות בנורמליזציה איתה ² אולם עד כה הסתדרנו היטב בלי הסעודים (לפחות בגלוי). סביר להניח שהמצב הזה יכול להימשך עוד, ובעת הזאת לא נראה שהסעודים ירצו להתחבר לאיראן המוחלשת. לפיכך, אף שהסכם כזה קוסם ויכול להניב לנו תועלת, המחיר לא יכול להיות כבד יותר מהרווח.

הסכם עם הסורים, מנגד, הוא האפשרות המעשית יותר שמוזכרת בימים האחרונים, ואפילו שר החוץ גדעון סער אמר כי ישראל מעוניינת לקדם הידברות בעניין מול דמשק. השאלה היא מה בדיוק כולל הסכם "אי לוחמה" דוגמת זה שמדובר בימים האחרונים. במה הוא שונה מנורמליזציה או שלום, וכן מהסכם הפסקת האש שקיים כיום מול הסורים? בנוסף, כמה באמת נכון לחתום על הסכם מול המשטר הנוכחי, כולל ויתורים אפשריים של ישראל במסגרתו, כל עוד לא ברור עד כמה הוא יציב ומבוסס במדינה?

מכל מקום, בעוד שחלום החומוס בדמשק של ישראלים רבים לא בהכרח יתגשם בהסכם כזה, יש לו יתרונות רבים. הוא יכול לגבש בהסכמה את הנוכחות הישראלית על הגבול ואולי אפילו במסגרת אזור חיץ, הוא ירחיק את הסורים רשמית מאיראן ויסייע להם לפעול נגד גורמים שיעיים עוינים במדינה, יקבע הכרה רשמית בישראל, וככל הנראה גם ידאג להבטחת אינטרסים של ישראל כלפי הדרוזים בסוריה. הוא יוכל להבטיח שיתוף פעולה ביטחוני, ויסיר את האיום הצבאי מהגבול הצפוני.

בה בעת, יש לו גם חסרונות שכדאי להביא בחשבון. כך למשל, האם הסכם כזה לא יפגע בחופש הפעולה של צה"ל בסוריה, כולל בכל הקשור למעבר של מטוסי חיל האוויר בשמי המדינה לתקיפות באיראן? האם הוא לא יאפשר לטורקים, שיותר ויותר נראים כאיום ביטחוני על ישראל, להתבסס במדינה השכנה? עד כמה תוכל ישראל לפעול במקרה של פגיעה בדרוזים מבלי להפר את ההסכם? אלה שאלות כבדות משקל, וסביר להניח שניתן לתת עליהן מענה משביע רצון ³ אך כדאי לסגור אותן מראש, ולא להידרש אליהן לאחר מעשה.

ככלל, מדובר בהסכם עם פוטנציאל לישראל, אך עליה לשמור על הקו האדום של עמדות בגבול שיאפשרו לה לשמור על ביטחונה והאינטרסים שלה. בכל מצב אחר יש בו גם סיכונים לא קטנים, שצריך לשקול אם הם שווים את התועלת שגלומה בו.

קידום הסכם דומה עם לבנון מעמיד את ישראל בפני דילמה כמעט זהה, לצד יתרונות וחסרונות מאותו סוג. אלא שצריך להדגיש שהמקרה הלבנוני לכאורה מספק תסריט ורוד ומעשי יותר להסכם ממשי, במיוחד אם יבשיל התהליך של פירוק חיזבאללה מנשקו ודחיקת רגליו מעמדות השפעה וכוח בביירות. אם הסכם כזה יאפשר את פירוזה של דרום לבנון, יש בכך רווח אמיתי לישראל.

ואכן, הדינמיקה החברה שנוצרה בלבנון בעקבות המלחמה בקיץ, לפחות לפי שעה, מאפשרת יותר תהליך של סיום העימות בין שתי המדינות § מה שיהיה רווחי לשתייהן. כדאי מאוד לבחון את האפשרות של קידום הסכם כזה, כאמור בכפוף להתפתחות המצב הפנימי בלבנון מול חיזבאללה. מהנעשה בחודשים האחרונים אפשר אולי לפתח תקווה קלה, אך הדרך עוד ארוכה. אפילו הסכמה שקטה על מאבק משותף בחיזבאללה עשויה להיות חיובי לשתי המדינות.

מילה לסיום על טורקיה: אחת האפשרויות של טראמפ לקידום הסכם רחב, במקביל להפסקת אש בעזה, היא הכללתה של אנקרה בעסקה, על רקע הסכסוך שלה עם ישראל והאפשרות לסיימו. הקשר האישי בינו ובין הנשיא רג'פ טאיפ ארדואן אולי יוכל להתגבר על מכשלות שעד כה לא הצליחה אזרבייג'ן לצלוח בתיווך בין שתי המדינות. ייתכן שגם הרמז האמריקני העבה של השגריר באנקרה בדבר שילובה של טורקיה בתוכנית ה-F-35 הוא חלק ממהלך כזה.

בה בעת, תהליכים שמתרחשים בטורקיה כעת § כולל רדיפת האופוזיציה, דחיקת חופש הביטוי ועוד § מעידים על נטייה הולכת ומקצינה של המשטר באנקרה. זהו תמרור אזהרה בוחק מפני השתלטות של המפלגה האסלאמיסטית על המדינה בטווח הנראה לעין והרחוק, וגם האמריקנים צריכים להיות מודאגים מכך. משטר אסלאמיסטי קיצוני באנקרה, עם נשק מתקדם ורטוריקה הולכת ומחריפה כלפי ישראל, הוא סכנה משמעותית לנו ולאזור כולו.

האפשרות לפתור זאת במסגרת משא ומתן חשובה, אך יש לוודא שהסכסוך ייפתר סופית וכי האמריקנים יהיו ערבים לכך שארדואן לא ימשיך לצאת נגד ישראל בכל הזדמנות אפשרית § וחשוב מכך, לא יקדם מולה מהלכים מדיניים או צבאיים, חלילה, וכן לא נגד גורמים כמו יוון או קפריסין.

ישראל וטורקיה ידעו ימים יפים, וייטיב לכולם לחזור אליהם. אך יש לעשות זאת בזהירות, לוודא כי הצרכים הביטחוניים של ישראל מקבלים מענה, ולהבהיר כי כל מהלך כזה ייעשה לטובת שני הצדדים.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 1 ביולי, 2025